

Тероризм: виклики і дискурси сучасності

Чеботарьова Н.В., канд.філос.наук, доцент

Репрезентований матеріал розкриває актуальну проблему сучасності – загрозу тероризму, як найнебезпечнішу форму деструктивності в суспільстві. Надається науковий аналіз щодо витоків та проявів терору – насилля, пропонуються заходи для подолання процесів, що руйнують культуру і людину.

Ключові слова: тероризм, насилля, глобалізація, суспільство, культура, діалог.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що тероризм являє найнебезпечнішу форму деструктивності у суспільстві, що кинув виклик цивілізованому людству. На цей час терор став одним з методів вирішення геополітичних та територіальних проблем, і немає ані одного регіону світу, для якого проблема загрози тероризму не була б актуальною.

Тому **метою** статті є розкриття чинників та проблем, що лежать у підвалинах тероризму, надання наукового аналізу страхітливим формам насилля, що руйнує культурне середовище і людину як особистість.

Апробація означеної проблеми тісно пов'язана з дослідженнями в галузях філософії, антропології, політології, соціології, міжнародного права та інш. (С.Хантингтон, Ж.Бодрійяр, П.Вірільо, Б.Гройс, Г.Дебор, Сл.Жижек, Ж.Атталі, А.Гусейнов, К.Делокаров, Н.Грякалов, І.Верезгова, В.Мантатов, Т.Логіновський, В.Фролов, А.Ішмуратов, В.І.Замковой, О.М.Бардін та багато інших).

На початку ХХІ ст., як відзначають науковці, якісно змінилася як організаційна структура світових спільнот, так і їх цілі. На відміну від минулого, коли тероризм носив локальний характер і був спрямований на рішення конкретних вузьких задач, сучасна розвинута мережа тероризму вже фактично ставить перед собою глобальні завдання, ключовою і найбільш довгостроковою з них є завдання підриву економічної, інтелектуальної та військової моці основних факторів сучасної системи міжнародних відносин, змінення співвідношення сил у світі, і на цьому фундаменті – змінення існуючого світового порядку [8, с.486].

Для багатьох національних держав ця проблема актуальна удвічі. Бо тероризм сьогодні є невід'ємною частиною зброї в арсеналі сепаратистів та екстремістів. Використовуючи методи насилля, придушення, примушування, лякаючи населення, тероризм нав'язує чужі ідеали, встановлює порядки, що протирічать традиційному політичному і культурному устрою держави.

В працях західних та вітчизняних дослідників констатується, що тероризм є гострою і глобальною проблемою сучасності, бо торкається кожного. Але перш за все, ця проблема є практично-політичною, яка обговорюється аналітиками, політологами, публіцистами, журналістами, філософами. В дійсності проблема тероризму є набагато складнішою, тому що вона є багатогранною. Корені тероризму в сучасному світі надто глибокі, це: економічні, політичні, культурні та світоглядні. Американський дослідник С.Хантингтон визначив, що „тероризм це не просто боротьба різних політичних сил, але й зіткнення культурних та цивілізаційних цінностей” [9]. І дійсно, на сьогодні існує проблема сумісності цивілізаційних та культурних цінностей, що служить поживним ґрунтом для тероризму.

Сучасний міжнародний тероризм пов'язаний з процесами глобалізації та вписаний в бурхливий процес перебудови міжнародних відносин. Тероризм як жахливий само-руйнівний процес піднявся до транснаціонального рівня разом з політикою, економікою, фінансовими та інформаційними потоками. Дослідники пов'язують з глобалізацією розповсюдження та пропаганду західних цінностей: раціональності, індивідуалізму, ефективності, споживання, власної вигоди тощо. Нав'язування західних „правил гри”, що орієнтовані на економізацію культури, росту „гегемонії транснаціональної культури”, в якій домінують американські елементи, приймає форму вестернізації, культурної експансії Заходу. Засобом протистояння цьому процесу постає посилення національних і релігійних традиційних цінностей. За думкою С.Хантингтона,

власне у відмінності культур і цінностей, в зростаючому усвідомленні цієї відмінності, у релігійному фундаменталізмі, зверненні до власної культури, і знаходиться небезпека цього конфлікту. З іншого боку, глобалізація та інформаційна революція сприяють народженню глобальної форми спільноти – мегасуспільства, мегакультури, в якій культури взаємо поглинаються, нівелюються, уніфікуються тощо. Все це і викликає вибухові процеси тероризму у світі [6,8,9].

Підставою для філософського осмислення цієї проблеми є природа самої людини, що розглядається у межах філософської антропології. Природа людини достатньо складна з точки зору сутнісної природи не тільки доброго в людині, але й злого. Ще такі відомі філософи як Т.Гоббс, І.Кант та інші стверджували, що людина за своєю природою зла, тому її треба розглядати у дилемі доброго і злого. Так, китайський філософ Чжан у даному сенсі висловлюється, що „єдність людства досягається через осягнення людської природи. Людина вийшла з тваринного світу, і тому несе в собі звіриний початок. І щоб подолати інстинкти, людина створила Бога. Ця сутність „звіра і божества” і є людською природою. Ми люди, а не звірі, тому ніколи не повинні засновувати ціннісні ідеали людства на тваринних інстинктах, які приписують сильному пожирати слабшого” [6, с.105].

Філософське осмислення тероризму потребує наукового розуміння та визначення цього деструктивного процесу: *під тероризмом розуміється незаконно скоєні загально небезпечні дії, що спрямовані проти окремих осіб, соціальних груп або населення, щоб залякувати та шантажувати спільноти у політичних або ідеологічних цілях.* Статистика свідчить, що за останні 20 років у світі було скоєно близько 40 тис. терористичних актів (по 2 тис. щорічно, по 6 – щодня). Цей процес дуже небезпечний для будь-якого суспільства, бо подібні цифри, що наведені вище, свідчать наскільки катастрофічна сама проблема, яка потребує не тільки практичних зусиль, але й теоретичних. Треба констатувати той факт, що тероризм не тільки і не стільки є проблемою соціально-політичною, наскільки він є проблемою

філософською. Підставою щодо такого ствердження є складність осягнення природи тероризму, яке не зводиться ані до одного з аспектів інтерпретації з точки зору політичної, релігійної, воєнної тощо.

З огляду на це сучасний тероризм, за думкою провідних дослідників, можна розглядати як деякий рефлекс, викид відчаю та безсильної злоби у відповідь на зростаюче панування Заходу над усім світом. Тому у духовному та політичному плані боротьба з ним збігається з питанням про альтернативні сценарії глобалізації. Зрозуміло, що культури, народи, держави підійшли до такої стадії взаємодії, коли відносини між ними придбають якісно новий характер, і багаторазове розділене людство шукає нові форми синтезу цих відносин (А.Гусейнов).

Виникає питання, як зробити, щоб цей процес відбувався на благо усіх культур, народів і держав. Це питання, що поставлене реальною історією, є викликом для суспільних наук, і у першу чергу для філософії. народи бажають знати, куди веде, в ім'я чого здійснюється глобалізація, яку людську духовну перспективу вона обіцяє, а головне, чи усім знайдеться гідне місце у новому глобалізованому світі, на якій мові у ньому будуть розмовляти, яким ідолом та богам будуть молитися.

Відповісти, що таке тероризм, а головне створити адекватне непримириме відношення до нього, можливо тільки у рамках загального негативного відношення до насилля. Насилля є злом, його не можна визнати етично нейтральним засобом, яке може бути використано іноді на благо, а іноді на зло. Тероризм, особливо міжнародний, уявляє кричущу форму насилля, що оголює його абсолютно деструктивну сутність. Як створити світ в якому би не було б насилля? Вже давно апробована в людському досвіді аксіома: насилля не можна подолати насиллям. Шлях тільки один – відмова від насилля – це шлях ненасилля.

Взяти, наприклад, війну. Чи може війна бути справедливою? Так громадянська війна звичайно бінарна за своїм характером. Коли Сократа запитали, що найгірше: зазнати несправедливість або скоїти її, він відповів,

що й те і інше. Гірше скоїти несправедливість, ніж зазнати її. Так у випадку з війною. Громадянська війна, що розглянута за критерієм насилля (брутальності) гірша, ніж війна між державами. Але війна буває і примушеною, і людині на цій війні приходиться „йти по цьому бруду”.

У людства є достатньо накопичений досвід історичного переживання та філософського осмислення феномену насилля. Тому логічним постає питання, де межа колективної війни, і як вона пов’язана з індивідуальною? Друге питання – про так зване радикальне зло людської природи, точніше про ті конкретні форми у вигляді традицій і душевних станів. Ще Аристотель, визнаючи негативні стани душевних якостей поряд з вадами, особливо виділяв звірство. І серед причин звірства поряд з антропологічними дефектами він називав соціокультурні деструкції.

Як свідчить історичний досвід, форми тероризму і визвольних війн частіше ідентичні. Так наприклад, у Росії найбільше розповсюдження набули такі види тероризму як націоналістичний і релігійний, де їх злиття відбувається у Чечні, на територію якої проникають міжнародні екстремістські організації (Аль-Кайда, ХАМАЗ та інші), які свій жахливий терор фарбують у кольори національно-визвольних рухів, обвинувачуючи Росію у порушенні міжнародних норм, а головне – прав людини.

Але неможна використовувати подвійні стандарти до аналізу деструктивних процесів. Звірства федералів та бойовиків адекватні. Враховуючи, з одного боку, звернення терористів до усе більш руйнівних насильницьких акцій, нескінченість так званого джихаду, а також міжнародні претензії самих терористів, надто актуальним постає питання про співвідношення тероризму і війни. Зокрема, чи виступає тероризм сьогодні у вигляді нової сучасної форми війни або залишається лише підробкою під нинішню війну, тобто, кажучи словами Б.Дженкінса, „сурогатною війною”? Друге питання: чи постає прирівнювання джихаду до війни відбиттям дійсного процесу переростання терористичної боротьби у форму війни?

На це питання немає однозначної відповіді, яке знаходиться в колі досліджених гострих проблем нинішнього часу з боку представників і філософії, і політики. Але можна стверджувати, що феномен ісламістського фанатизму має релігійно-духовні стимули, володіє своїм внутрішнім смислом, пов'язаним з прагненням загинути за віру, з тим щоб придбати нове життя в іншому світі. Аналітики та політики надають сьогодні терористичним акціям релігійний відтінок внаслідок збільшеного насилля з боку ісламського фундаменталізму. Сучасний час потребує невідкладних рішень щодо урегулювання релігійних відносин, надання їм гармонізації.

У політичному аспекті деякі фахівці, виходячи з політичної доцільності і кон'юктури, намагаються вирішувати та будувати моделі політичного устрою країн, які прагнуть до незалежності. Але це помилковий процес, бо тільки на загальних політико-правових підставах та принципах можливо цивілізаційним шляхом побудувати незалежну державу (Ірак, Іран, Афганістан).

Так, Венесуела проходить нелегкий шлях свого незалежного становлення. Економіка країни працює на милітаризацію, за рахунок чого забезпечуються робочі місця для найбільш бідняцьких соціальних прошарків, бо тільки в армії вони зможуть вижити. Воєнна ідеологія у вигляді патріотизму служить скоріше за все засобом для виживання. На цьому прикладі проглядається кореляційний закон між злиденністю та милітаризацією.

Науковці уважно вивчають феномен ісламського джихаду, який на цей час формує армію шахадів-смертників. Проведені спостереження та вивчення ісламських традицій дозволяють встановити, що у мусульманських країнах ще з дитинства у свідомість закладається стійка установка про самогубство як великий подвиг в ім'я Аллаха, що змінює свідомість дітей та підлітків. Культурно-релігійні традиції формують фанатизм і штовхають людей в обійми аутоагресії, яка виконує функцію зброї масової поразки. Вбиваючи мирних людей (невірних), терористи присвячують свої подвиги Аллаху та

сподіваються, що таким чином вони врятовують свою культуру, свою націю, свій рід.

Сьогодні тероризм розглядається як неєвропейський феномен та визнається як азійський сатанізм [4]. А самі засоби терору – бомби, міні набої називають пекельними машинами. Але звернемося до історичних підвалин цього феномену. Арабський терор історичними коренями пов'язаний з екстремістськими гілками ісламу і підіймається до Хасана ібн Саббаха, глави ордену ісмаїлітів. Треба підкреслити, що феномен шахидів не тотожний феномену самурая або камікадзе. Так, східний феномен самурая пов'язаний з етикою воїна та його жертвовністю під час воєнного походу. Феномен камікадзе народився у 1944 році, коли Японія вступила у критичну фазу війни. Більше 5 тис. людей віддали свої життя „богу і народові” країни сонця, що сходить. „Вітром бога” називали себе льотчики – камікадзе.

Сучасний арабський тероризм має зовсім іншу релігійну та етичну основу – основу фундаменталістського (нетрадиційного) ісламу, який вчить, що реальне життя – не дар Бога, а тягар, що покладений Іблісом (сатаною) на людину. Нестерпна смерть з ім'ям Аллаха на вустах відкриває шахідам врата раю. Така філософія йде не від Магомету, а від Аль-Мамуна – володаря Арабського Халіфату, який жив у IX ст., сутність вчення якого – „вседозволеність”. „Гріха немає” – ось головна його теза. Це вчення і було покладене в основу екстремістського ордену ісмаїлітів – „жаху століть”. Їхні методи терору і були прийняті талібами, Аль-Кайдою та іншими екстремістськими угрупованнями. Треба звернути увагу на те, що у ідеологічному сенсі між релігією і націоналізмом немає великої різниці. Націоналіст в екстремальних умовах нічим не відрізняється від релігійного фанатика, його одержимість породжує сліпу ненависть до супротивної або ворожої країни або народу. Фанатизм і надмірна ідейність служить тим спусковим гачком, що надає внутрішньому потенціалу отримати можливість виходу ззовні – карати і вбивати. В кожному з нас сидить варвар і найжахливіше починається тоді, коли цей варвар виривається на волю. І як

тут не погодитися з точкою зору Фрейда про те, що одна з найтяжких і приречених на поразку битв людини є битва з власною природою.

Треба зауважити, що сучасна інформаційна культура за допомогою ЗМІ не тільки тягне у інферно-фантастичний світ зіркових війн, космічних кіборгів та суперменів, але й розповсюджує добре керований хаос та підносить терористичні акції як Reality-Show („Норд-Ост” на Дубровці, заручники в Беслані, руйнування торгового Центру у Нью-Йорку тощо), що приносить нечувані доходи тим, хто спонсує рекламування насилля на екрані. І сумарний заряд, на перший погляд, інформаційних світоглядних диверсій багаторазово перевищує відповідний еквівалент найрезультативніших сенсаційних підривних операцій таких відомих спецслужб США та Ізраїлю, як ЦРУ, НАТИВ, МОССАД.

Минулі дві світові війни поставили під сумнів *життя людини як фізичного феномену*. Понад 15 млн. загиблих під час Першої світової війни, 60 млн. – під час Другої світової війни, а скалічених – в обох війнах ще більше [2, с.254]. Але сьогодні йде тихий неоголошений тероризм за душі людей, що ставить під великий сумнів *життя людини як Божественного духовного феномену* та спрямований на знищення сенсу життя [7, с.2-3]. Як підкреслюють науковці, США розробили так звану програму розвитку світу, щоб уникнути загрози нової світової війни („Теорія золотого мільярду”), сутність якої викладена в наступному: демографічний вибух призвів до збільшення населення Землі аж до 6 млрд. людей. Але для стабільності та зниження напруги, подолання криз, хвороб, голоду, засмічення природного середовища тощо треба, щоб на планеті жив та проквітав 1 млрд. вибраних. Решта повинна очищати планету, тобто уділ багатьох інших, а це 5 млрд. – стати сміттям та прислугою для „золотого мільярду”. Творці „Нового порядку” не збираються пускати балістичні ракети з атомними боєзарядами. Нові засоби боротьби „елітної спільноти” з людством цинічно засновані на інформаційних технологіях, психотропних та генетичних засобах боротьби [1].

Так, МВФ (міжнародний валютний фонд) приймає у цій програмі ведуче місце, під виглядом забезпечення порядку та уникнення хаосу, йде вливання фінансових інвестицій в економіку країн, як Сходу, так і Заходу. І головною зброєю в цій війні виступає зброя етнічна. Так Захід веде війну проти слов'янської раси. Але ж слов'яни витримали дві „гарячі” світові війни, і навіть з честю і гідністю вийшли переможцями із Другої світової війни – визволителями Європи від фашизму. Але постає питання – чи втримають слов'яни нову світову – неоголошену і тиху війну, що ведеться за допомогою інформаційної та психотропної зброї, терору, що руйнує цілі етноси, головний удар якої спрямований на інтелект-розум та ментальність нації, щоб обернути цілі народи на слухняний і керований натовп. У своєму прагненні до панування сучасні нелюди і наднації постають на шлях створення так званої етнозброї, яка виокремлюється в особливий клас №7 (під №6 – психотропна зброя, №5 – біозброя) [4, с.480]. Головне, що треба зауважити, це виокремлення етнічної зброї у особливий клас (поряд з психотропною та генетичною зброєю), тобто мова йде про спеціальні засоби (технології) дії на цілі регіони Землі, які заселені означеними етносами: променева, біологічна, хімічна, інформаційна, парапсихологічна. Кінцевий ефект таких дій через систему освіти, експортні продукти харчування (генетично модифіковані), засоби комунікації, масмедіа і супутниковий зв'язок, Інтернет шляхом впровадження у етнос різних тоталітарних сект, окультних спільнот, - це і є зниження та руйнування етнічного (ментального) інтелекту [4, с.489]. Методи дії різні, але ж націлені вони на підсвідомість мас (колективне підсвідоме). Дослідження по створенню „етнобомб” носять комплексний характер, в їх розробках беруть участь психологи, хіміки, біологи, інженерно-технічна еліта тощо. Але його ядром є гуманітарії – „фахівці за людиною”. За сутністю своєю, це фахівці сатанинського пошибу, такими були есесівські лікарі, що проводили бузувірські досвіди у концтаборах. Інтелект людини – категорія біосоціальна, а інтелект нації – суто соціальна (позагенетична) категорія. І ці структури зовсім не однакові у

різних рас і народів. Інтелект – це не „увесь розум” людини або етносу: це лише розсудочний (аналітичний) елемент розуму, що піддається раціональному дослідженню і алгоритмізації. Власне цю „частину” розуму імітують науковці за допомогою комп’ютерів (лише у такому сенсі можна говорити про створення штучного інтелекту).

Ця загроза у свою чергу потребує прийняття звичайних мір щодо захисту інтелекту нації, створенню засобів і форм захисту фізичного і духовного здоров’я нації. В сучасній умовах будь-яка нація, що не бажає саморуйнування або займання рабської позиції у світовій спільноті, повинна прийняти міри безпеки, що складаються з

- інформаційного захисту,
- психічної оборони,
- фізичного захисту (облік фізичних факторів, що визначають інтелектуальне здоров’я нації, включаючи харчування).

Треба враховувати ще один аспект небезпеки – це комп’ютерно-інформаційний. Століття інформатики породило явище інформаційного колоніалізму – обертання тієї чи іншої країни на „комп’ютерну плантацію”. Інформатизація етносу не може зводитися тільки до насиченості комп’ютерної грамотності населення. Без загального підвищення ментальності та духовності нації – комп’ютеризація дуже небезпечна – нація з її армією програмістів, аналітиків, операторів, може стати бездумним виконавцем „чужої волі” ззовні. Такому відсталому в інтелектуальному відношенні народу більш розвинуті країни – партнери будуть диктувати свої цілі і рішення, причому люди не будуть навіть здогадуватися для яких цілей призначені ці рішення.

Слід зауважити ще один немаловажний факт, це тенденція змінення або переходу від зброї масового ураження до зброї „знань масового ураження”. Інфляція, технологія, сировина стають усе більш доступнішими. І на повісті дня відтепер не тільки ядерні міні-заряди та інші, вже відомі знаряддя тероризму, але й винаходи генної інженерії, робототехніки,

нанотехнологій, для виробництва та використання яких достатньо означених знань, що доступні широкому колу людей, які не володіють ані політичною владою, ані необхідним соціальним досвідом та відповідальністю. Тому спровокувати глобальні загрози зможуть не тільки провінційні диктатори і корпорації, але й організовані угруповання терористів, що успішно опанували новітні інформаційні системи (А.П.Назаретян).

Сьогодні культура потребує нового міфу: оскільки міф про доцільність Добра більше не спрацьовує, необхідно шукати новий орієнтир про доцільність Зла. Так відбувається міфічне піднесення абсолютного Зла. На цей час у суспільній свідомості утворився міф про існування „Осі зла”, до якої входять не тільки ісламські держави, що продукують терористів, але й природні катастрофи. Хвиля цунамі зливається з хвилею терору, а хвиля гуманітарної допомоги жертвам цунамі – з антитерористичним походом на Схід. Міжнародний тероризм приймає вигляд природного стихійного лиха, і навпаки. Природні катаклізми відбуваються за відомством тероризму, оскільки порушують світовий порядок. Боги, що викликають цунамі, - терористи. За природні катастрофи відповідають Боги, за промислові катастрофи беруть відповідальність терористи. Якщо у всьому винуватий Бог, його слід притягнути до відповідальності. Якщо вдасться його заарештувати, говорить Бодрійяр, його слід спалити і розвіяти попіл по Інтернету. „Коли ми залишимося без Бога та його провидіння, слід нейтралізувати будь-яку подію засобом превентивного терору. А це вже Зло, що не протистоїть Добру, але народжене його надлишком.

У посттоталітарних країнах, констатує філософ, „свобода відтаяла”, має прояв у прагненні до автомобілів, електронної техніки, наркотиків, порнографії тощо. Таким чином, заключає Бодрійяр, „свобода із замороженого стану перейшла у рідину. Уседозволеність, безкарність, інтенсивність свободи призводить до обвалу цінностей. Перестройка являє постмодерністський римейк західної версії сучасності”. З моменту лібералізації режиму і розпаду Союзу, колишні республіки відкрили для себе

„права людини” у вигляді: духовної кризи, росту злочинності, збільшення катастроф людського буття.

Треба підкреслити, що ці проблеми актуальні для України, де відбуваються приховані руйнівні процеси, що спрямовані на зниження інтелектуалізації нації, розмивання моральних традицій і норм, децентрації свідомості, падіння освітнього цензу, декультуризації тощо.

Висновки. Тому в світлі вищевикладеного можна стверджувати наступне: тероризм, як у активній формі, так і у пасивній – це цілісне системне утворення, що відбиває на теоретично-філософському рівні духовну кризу у соціумі, підриває існуючі цінності кожної культури, куди воно проникає. Тероризм треба розглядати у контексті глобальних проблем сучасності, так як глобалістика як єдиний інтегруючий процес є філософією життя. Будь-яка проблема людства філософські детермінована або повинна бути осмислена у системі інших глобальних проблем сучасності як єдиної субстанції людства. Тероризм треба розглядати у системі онтологічних засад проблеми „тероризм – екстремізм”, що несе загрозу майбутньому людства. Вірусним стратегіям пост сучасного терору не знаходиться історичних аналогів. І це знаменує собою завершення класичної легиматизації недержавного терору, що розумівся як форма волевиявлення маргінальних соціальних груп. Багато авторів (Ж.Бодрійяр, П.Вірільо, Б.Гройс, Сл.Жижек) вказували на те, що тероризм не уявляється зовнішнім і випадковим ексцесом в соціальних процесах, а уявляє собою іманентну характеристику „суспільства спектаклю” (Г.Дебор). Терор як травматичний симптом дозволяє виявити комплекс хвороб сучасного „соціального тіла”. Терор, за думкою дослідників, радикально змінює насилля і обертає його в інтерсуб’єктну подію та виникає у точці його символізації, стаючи його реальним насиллям, за допомогою якого суспільство де-структурується на всіх рівнях. Постмодерністський стан, який розуміється як „занепад ери вибуху”, заміщує діалектичну логіку на катастрофічну у філософському визначенні терору [8, с.543]. Тому сьогодні в сучасних умовах, коли

тероризм проникає в усі сфери життєдіяльності людини, повинен відбуватися міжкультурний діалог, співпрацювання культурних зв'язків та їх закріплення, установка на взаєморозуміння і злагоду, руйнування ідеологем „Свої – Чужі” та впровадження у людську свідомість гуманітарного інтелекту.

Поважна і складна проблема тероризму припускає і визначеного рішення: а це створення нового світоустрою і нової системи міжнародного правового регулювання, що буде сприйнятливим для усіх без винятку регіонів і культур.

Література

1. Аттали Ж. На пороге третьего тысячелетия. /Ж.Аттали. – М., 1991.
2. Виттенбург Б. Шах планете Земля./Б.Виттенбург. – М., 1998. – С.254.
3. Гусейнов А.А. Философия и этика//Вопросы философии. – 2003. - №12. – С.53-63.
4. Каныгин Ю. Сатанизм в XX веке: Ист.-публиц.исследования/Ю.Каныгин. – К.: МАУП, 2004. – 536с.
5. Лафицкая Н.В. Феномен агрессии у вида Homo sapiens./Н.В.Лафицкая – СПб., 2006. – 224с.
6. Мантатов В.В., Мантатова Л.В. От глобализации к глобальной цивилизации//В.В.Мантатов, Л.В.Мантатова//Вестник РФО, 2002. - №4. – С.105.
7. Православие и современность. – К., 1999. – С.2-3.
8. Философия и будущее цивилизации//Тезисы докладов и выступлений IV Российского философского конгресса (Москва 24-28 мая 2005 г.): В 5 т. – Т.3, Т.5. – М.: Современные тетради, 2005. – 536с.
9. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций./С.Хантингтон. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 603 с.
10. Fishber W. Early of Chustiality. – N.Y., 1975.

Терроризм: вызовы и дискурсы современности

Чеботарева Н.В.

Репрезентированный материал раскрывает актуальную проблему современности – терроризм как опаснейшую форму деструктивности в обществе. Дается научный анализ, касающийся природы истоков и проявлений террора – насилия. Предлагаются меры для преодоления процессов, разрушающих культуру и человека.

Ключевые слова: терроризм, насилие, глобализация, общество, культура, диалог.

Terrorism: Challenges and Discussions of Today

Chebotariova N.V.

The material represented in the article reveals the topical problem of modernity – terrorism as the most dangerous form of destruction in a society. It gives the scientific analysis that concerns the nature of the sources and manifestations of terroristic violence. Also the measures of overcoming the processes that destroy human culture are suggested.

Key words: terrorism, violence, globalization, society, culture, dialogue.